

**Державна установа «Інститут
громадського здоров'я
ім. О.М. Марзєєва Національної
академії медичних наук України»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
Протокол № 2 від 14.03.2023р.

Введено в дію наказом директора
від 24.06.2023р. №1д/29

Робоча програма

Навчальної компоненти

**«Методологія організації та проведення моніторингу показників
здоров'я населення»**

Галузь знань:	22 Охорона здоров'я
Освітньо-науковий рівень:	Доктор філософії
Спеціальність:	229 Громадське здоров'я
Освітньо-наукові програми:	ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА «ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»
Вид:	Вибіркова
Кількість кредитів ЄКТС:	2
Кількість змістовних модулів:	2
Форма контролю:	Залік
Мова навчання:	українська
Форма навчання	денна очна

Робочу програму навчальної дисципліни «Методологія організації та проведення моніторингу показників здоров'я населення» розроблено на основі освітньо-наукової програми, навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня доктор філософії для спеціальності «Громадське здоров'я» та відповідних нормативних документів.

Автори програми:

- Омельченко Еліна Михайлівна – завідувачка лабораторією генетичної епідеміології, старший дослідник, кандидат медичних наук

- Соколова Марина Петрівна – старший науковий співробітник лабораторії епідеміологічних досліджень та медичної інформатики, кандидат медичних наук

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Методологія організації та проведення моніторингу показників здоров'я населення» є важливою складовою частиною професійної підготовки наукових спеціалістів. Курс забезпечує теоретичне підґрунтя для формування компетентностей, передбачених у профілі здобувача освітньо-наукового ступеня «доктор філософії»; його вивчення сприяє оволодінню знаннями про моніторинг та оцінку в системі громадського здоров'я. Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія організації та проведення моніторингу показників здоров'я населення» розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ», освітньо-наукової програми здобувачів ступеня доктора філософії на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 229 «Громадське здоров'я» та відповідних нормативних документів.

Мета – ознайомлення з базовими поняттями про моніторинг та оцінку в системі громадського здоров'я, історією виникнення, суттю та метою впровадження моніторингу, правовими засадами, основними компонентами, інструментами та поняттями моніторингу з метою використання в професійній практиці для формування програм у сфері громадського здоров'я, ефективної візуалізації результатів оцінки.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- вивчити сучасний стан та перспективи реформування системи охорони здоров'я України; ознайомитися з основними засадами та особливостями організації надання первинної, позалікарняної (спеціалізованої та вузькоспеціалізованої), стаціонарної медичної допомоги населенню;
- вивчити особливості медико-соціального забезпечення населення літнього віку, надання паліативної та хоспісної допомоги;
- опанувати особливості організації та змісту роботи закладів системи охорони материнства та дитинства;
- опанувати методики проведення моніторингу з метою використання в професійній практиці для формування програм у сфері громадського здоров'я

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії компетентностей:

Загальні науково-освітні компетентності

- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність працювати в міжнародному контексті.
- Здатність розв'язувати комплексні проблеми громадського здоров'я на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Здатність обирати коректні та інформативні методи та критерії оцінки (кінцеві точки) дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту, інтерпретувати результати наукових досліджень, здійснювати їх аналіз та узагальнення
- Здатність презентувати проміжні і кінцеві результати власних наукових досліджень на різних рівнях як вітчизняної, так і зарубіжної наукової та експертної спільноти.
- Здатність до обміну науковим досвідом із світовим науковим товариством на засадах академічної доброчесності.
- Здатність до ефективного використання інтерактивних комунікаційних технологій для реалізації наукових та професійних комунікацій, навчання та професійного вдосконалення.
- Здатність до лідерства, керування колективом. Формування навичок корпоративної культури, професійної та корпоративної етики.

Спеціальні (фахові) компетентності

- Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері громадського здоров'я та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з громадського здоров'я та суміжних галузей.
- Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англійських наукових текстів у сфері громадського здоров'я.
- Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері громадського здоров'я, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.
- Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері громадського здоров'я та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації.
- Здатність формулювати висновки, розробляти прогнози та аналізувати вплив різних детермінант на здоров'я населення, визначати потреби різних груп населення щодо збереження здоров'я, базуючись на інформації отриманій за результатами епідеміологічного аналізу, моніторингу стану довкілля та діяльності системи громадського здоров'я.
- Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.
- Здатність ефективно використовувати сучасні стандарти та технології у вивченні, оцінці, прогнозуванні та керуванні громадським здоров'ям
- Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях та підтримання вмотивованості щодо набуття нових знань з громадського здоров'я та за напрямком наукових досліджень.

- Здатність знаходити і аналізувати необхідну інформацію для вирішення завдань, які важко формалізуються. Здатність приймати рішення в галузі охорони здоров'я.

- Здатність до впровадження нових знань у сфері громадського здоров'я в практику освіти, охорони здоров'я та інші сектори суспільства.

Результати навчання.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (в сукупності з іншими освітніми компонентами):

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання у сфері громадського здоров'я і на межі галузей знань, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН02. Планувати і виконувати теоретичні дослідження у сфері громадського здоров'я та з дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію та дотриманням норм професійної і академічної етики, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

ПРН03. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми громадського здоров'я державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.

ПРН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу проблем громадського здоров'я, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

ПРН05. Критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми громадського здоров'я.

ПРН06. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми громадського здоров'я, а також програмні документи (стратегії, пріоритетні напрями, програми, концепції), з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів, міжнародного досвіду, правового і ресурсного забезпечення.

ПРН07. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

ПРН08. Моделювати і прогнозувати розвиток епідемічного процесу, стану здоров'я населення, тенденції розвитку сфери громадського здоров'я, її управлінської, експертної та іншої діяльності.

ПРН10. Працювати фахівцем у сфері громадського здоров'я.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ:

В кінцевому результаті опанування дисципліни аспірант повинен **знати** :

- пріоритети та потреби сфери громадського здоров'я,
- стратегії, які спрямовані на покращення в галузі охорони здоров'я.
- методології описово – оціночних, аналітичних, експериментальних
- методів дослідження.
- основи побудови гіпотези про причини та умови розвитку захворювання.
- основи підтвердження гіпотези про причини та умови розвитку захворювання;

Аспірант повинен **вміти**:

- оцінювати, інтерпретувати, порівнювати та прогнозувати основні показники громадського здоров'я .
- визначати пріоритети і проводити оцінку потреб сфери громадського здоров'я у конкретній ситуації.
- аналізувати вплив різних детермінант на здоров'я населення та обґрунтовувати відповідні заходи з їх попередження.
- розробляти проекти профілактики (первинної, вторинної та третинної) захворювань, промоції здоров'я, та забезпечувати їх реалізацію.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Методологія організації та проведення моніторингу показників здоров'я населення» базується на знаннях дисциплін «Теоретичні та методологічні основи наукових досліджень у сфері громадського здоров'я», «Статистична обробка та аналіз результатів наукових досліджень», доповнює й розширює знання з дисципліни «Громадське здоров'я» та готує здобувачів до здійснення фахової науково-дослідної практики та написання і оформлення дисертаційної роботи.

Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни складається з двох модулів, які є логічно послідовними та відносно залежними. Засвоєння матеріалу контролюється проведенням заліку.

Для вивчення навчальної дисципліни «Методологія організації та проведення моніторингу показників здоров'я населення» передбачено 60 годин (2 кредити ЄКТС).

Змістовний модуль 1. Епідеміологічні дослідження в системі громадського здоров'я

Тема 1. Показники здоров'я населення: медико-демографічні, захворюваності, інвалідності, фізичного розвитку. Джерела їх отримання.

Тема 2. Методи та інструменти епідеміологічних досліджень. Дизайн та основи організації епідеміологічних досліджень. Методи, які використовуються при формуванні гіпотез про фактори ризику. Випадкові та систематичні похибки в аналітичних дослідженнях. Поняття про рандомізоване клінічне дослідження, його мету, етапи проведення, основні принципи організації. Фактори ризику, які визначають розвиток захворювання.

Тема 3. Епідеміологічний метод у практичній діяльності фахівці з громадського здоров'я. Епідеміологічний метод досліджень соціально значимих неінфекційних захворювань. Епідеміологічний метод досліджень соціально небезпечних інфекційних захворювань

Змістовний модуль 2 Основи організації моніторингу показників стану громадського здоров'я

Тема 4. Методологія організації та проведення моніторингу дії негативних факторів на здоров'я населення. Ознайомлення з основними поняттями моніторингу і оцінювання, його відмінностями від контролю, аудиту, експертизи, наукових досліджень.

Тема 5. Моніторинг стану здоров'я з метою встановлення проблем громадського здоров'я. План та індикатори моніторингу. Класифікація індикаторів. Джерела даних. Рівні моніторингу. Методи і механізми моніторингу

Тема 6. Розробка критеріїв оцінки якості та ефективності функціонування системи охорони здоров'я та формування ефективної політики діяльності системи громадського здоров'я.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем (теми лекцій)		Кількість навчальних годин			
		всього	лекцій	семінарів / практичних	самостійних
1	2	3	4	5	6
<i>Змістовний модуль 1</i>					
<i>Епідеміологічні дослідження в системі громадського здоров'я</i>					
1	Тема 1. Показники здоров'я населення: медико-демографічні, захворюваності, інвалідності, фізичного розвитку	10	2	2	6
2	Тема 2 Методи та інструменти	10	2	2	6

	епідеміологічних досліджень				
3	Тема 3. Основи епідеміології як науки у сфері практичної діяльності	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 1	30	6	6	18
Змістовний модуль 2					
<i>Основи організації моніторингу показників стану громадського здоров'я</i>					
4	Тема 4 Методологія організації та проведення моніторингу дії негативних факторів на здоров'я населення	10	2	2	6
5	Тема 5 Моніторинг стану здоров'я з метою встановлення проблем громадського здоров'я	10	2	2	6
6	Тема 6 Розробка критеріїв оцінки якості та ефективності функціонування системи ОЗ та формування ефективної політики діяльності системи громадського здоров'я.	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 2	30	6	6	18
	Усього навчальних годин	60	12	12	36

Теми практичних/семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Основні підходи до моніторингу стану здоров'я, як елементу встановлення проблем здоров'я у громаді, з компонентами епідеміологічного нагляду, як складової моніторингу стану здоров'я.	2
2	Епідеміологічний метод у практиці фахівця з громадського здоров'я	2
3	Епідеміологія соціально значимих неінфекційних захворювань	2
4	Епідеміологія соціально небезпечних інфекційних захворювань	2
5	Одиничний ризик : популяційний ризик, референтна доза, концентрація	2
6	Процес отримання інформації, необхідної для запобігання негативних наслідків для здоров'я і життя людини	2

Самостійна робота складається з написання есе або рефератів за темами:

№	Назва теми	Кількість годин
1	Формування показників здоров'я населення	3

2	Залежність доза-відповідь	3
3	Індекс безпеки	3
4	Ризик: Індивідуальний ризик : значення та методики розрахунку.	3
5	Ризик: Канцерогенний ризик: значення та методики розрахунку.	3
6	Ризик: Кумулятивний ризик значення та методики розрахунку.	3
7	Коефіцієнт безпеки	3
8	Сума коефіцієнтів безпеки для речовин з однорідним механізмом дії або сума коефіцієнтів безпеки для різних шляхів надходження хімічної речовини.	3
9	Ступінь імовірності певної негативної події, яка може відбутися в певний час або за певних обставин на території об'єкта підвищеної безпеки та/або за його межами.	3
10	Оцінка імовірності розвитку негативного ефекту у індивіда	3

Індивідуальні заняття

Індивідуальні заняття навчальним планом не передбачені.

Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів навчальною програмою передбачені: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота. Викладач обирає форму практичного заняття – семінар або практична робота, залежно від поточних умов, потреб навчальної та науково-дослідної діяльності аспіранта.

Успішність навчання значною мірою залежать від вмотивованості аспіранта, педагогічної майстерності викладача та вибору метода навчання. З метою підтримання вмотивованості аспіранта та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи і технології навчання: пояснювально-ілюстративний метод при викладенні лекцій, метод проблемного викладення, проблемна дискусія на семінарських заняттях, дослідницький метод, робота в малих групах, мозкова атака, презентація на практичних заняттях, написання письмових робіт та отримання знань у неформальній освіті при самостійній роботі та інше.

Методи контролю.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 200-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ЕСТБ), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «незараховано») системами.

Оцінювання опанування тем здійснюється в балах відповідно до таблиці.

Поточне оцінювання та самостійна робота						Сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	
33,33	33,33	33,33	33,33	33,34	33,34	200

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Оцінка за кожне практичне заняття з дисципліни є комплексною, включає контроль теоретичної, практичної та самостійної підготовки, виставляється викладачем за традиційною чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та заноситься в журнал успішності.

На останньому практичному занятті проводиться перерахунок балів середнє арифметичне (СА) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, що ділиться на максимальну традиційну оцінку, а саме "5", і множиться на максимальний бал за поточну навчальну діяльність, а саме 200 (максимальна кількість балів за дисципліну становить 100 балів) за формулою:

$$\frac{CA}{5} \times 200$$

Традиційна оцінка «2», в будь якому варіанті відповідає 0 балів та при загальному підрахунку не включається в СА.

Підсумкова семестрова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS, заноситься до журналу успішності, наприклад, так: 92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е тощо.

Підсумкова оцінка з дисципліни заноситься до академічної довідки про виконання відповідних освітньо-наукових програм у вигляді «**зараховано**» чи «**незараховано**».

Таблиця відповідності між національною шкалою оцінювання та шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
0-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання

Навчально-методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення програми.

Для забезпечення реалізації робочої програми та відповідно до потреб освітньо-наукової діяльності аспірантів використовуються державні стандарти

освіти, навчальні плани, освітньо-наукова програма, тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи, методичні рекомендації, підручники, посібники, нормативно-правові акти вітчизняні та міжнародні, інструктивно-методичні матеріали тощо.

Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійні проектори, для проведення інформаційного пошуку та обробки результатів є комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, необмежений відкритий доступ до Інтернет-мережі.

Використання в навчальному процесі деперсоніфіковані дані бази генетичного моніторингу за 1999-2017 р.р.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова):

1. Громадське здоров'я: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. / [В. Ф. Москаленко, О. П. Гульчій, Т. С. Грузєва та ін.] ; за ред. В. Ф. Москаленка. – 3-тє вид. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 560 с.
2. Епідеміологічні методи вивчення неінфекційних захворювань : Навчальний посібник / [В. М. Лехан, Ю. В. Вороненко, О. П. Максименкота ін.] . – Дніпропетровськ: АРТ-Прес, 2004.– 184 с.
3. Біостатистика: підручник / [В. Ф. Москаленко, О. П. Гульчій, М. В. Голубчиков та ін.] ; за ред. В. Ф. Москаленка. – К.: Книга плюс, 2009. – 184 с.
4. Посібник із соціальної медицини та організації охорони здоров'я/ [Ю. В. Вороненко, О. П. Гульчій, С. М. Зоріна та ін.] ; за ред. Ю. В. Вороненка. – К.: Здоров'я, 2002. – 357 с.
5. Применение методов статистического анализа для изучения общественного здоровья и здравоохранения: Учебное пособие для практических занятий / под ред. В. З. Кучеренко. – 2-е изд., стереотип. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2005. – 192 с.
6. Громадське здоров'я: навчальний посібник / [Грузєва Т.С., Галієнко Л.І., Гречишкіна Н.В. та ін.] ; за заг.зед. Грузєвої Т.С./К.: Книга-плюс, 2021. – 296с.

Допоміжна:

1. Демографічна статистика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Г. Стеценко. – К.: Вишашкола, 2005. – 415 с.
2. Організація соціологічних опитувань пацієнтів/ їх представників і медичного персоналу в закладах охорони здоров'я: методичні рекомендації/ В. В. Горачук та ін. – К.: МОЗ України, 2012. – 23 с.
3. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2014-2015 роки// Статистичний довідник, МОЗ України, ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України» - К., 2016, 325 с.
4. Основные показатели здоровья в Европейском регионе ВОЗ. - Всемирная организация здравоохранения, Европейское региональное бюро, 2014

5. Концептуальні підходи до формування сучасної профілактичної стратегії в охороні здоров'я: від профілактики медичної до профілактики соціальної: Монографія / В.Ф. Москаленко. –К.: Авіцена, 2009. – 240 ст.

Інформаційні ресурси

- Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. <https://moz.gov.ua>
- Офіційний сайт ВООЗ <https://www.who.int>
- Офіційний сайт ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМНУ». <http://health.gov.ua>
- База даних наукових статей Pubmed <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
- База даних Elsevier <https://www.sciencedirect.com/>